

Komunikacija adolescentkinja o kontracepciji i polno prenosivim bolestima sa majkom i njihovo seksualno ponašanje

Iva Patricia Davidoski^{1*}, Jelena Daljević, Tatjana Dobraš, Ana Risović, Nataša Savić

Sažetak: *Ljudska seksualnost, posebno u adolescentnom periodu, veoma je zapostavljena tema u porodičnim razgovorima. Istraživanja sprovedena u ovoj oblasti pokazuju da postoji nedostatak komunikacije o seksualnosti između roditelja i djece. Ovo istraživanje se bavi ispitivanjem komunikacije adolescentkinja sa majkama, o temama kontracepcije i polno prenosivih bolesti, te njihovog ponašanja u seksualnoj situaciji. Uzorak se sastojao od ukupno 280 adolescentkinja, učenica četvrtih razreda srednjih škola, starosti od 17 do 19 godina. Upitnikom je mjerenjena generalna komunikacija sa majkom (IPPA-R), razgovor o kontracepciji i polno prenosivim bolestima, razlozi nerazgovaranja i osjećanja u vezi sa datim razgovorom, te ponašanje adolescentkinja u (hipotetičkoj) seksualnoj situaciji. Rezultati su pokazali da su 182 ispitanice (65%) razgovarale sa majkom o kontracepciji i 158 (56,42%) o polno prenosivim bolestima. Dobijena je statistički značajna, iako niska, povezanost između generalne komunikacije sa majkom i razgovora o kontracepciji i polno prenosivim bolestima. Ispitanice koje nisu razgovarale sa majkom o ovim temama kao najčešći razlog navodile su da ih nije interesovala tema (22,5%) ili da ih je bilo sramota da pitaju (8,92%). Kada je riječ o povezanosti između razgovora o navedenim te-*

^{1*}

iva.patricia.davidoski@student.ff.unibl.org

mama i ponašanja u hipotetskoj situaciji, korelacija je takođe niska. Dobijena korelacija između razgovora o kontracepciji i polno prenosivim bolestima i osjećanja u vezi sa datim razgovorom je umjerena.

Ključne riječi: seksualnost, adolescencija, kontracepcija, polno prenosive bolesti, komunikacija sa majkom

Uvod

Ljudska seksualnost, iako jedan od ključnih aspekata ličnosti svakog pojedinca, i dalje je tabu tema, naročito kada je riječ o seksualnosti adolescenata. Istraživanja ukazuju na nedostatak komunikacije o temama u vezi sa seksualnosti u okviru porodice. Ovakva situacija predstavlja problem, jer istraživanja takođe pokazuju i to da roditelji mogu igrati ključnu ulogu u prenošenju seksualnih informacija adolescentima, te da mogu ostvariti značajan uticaj na njihove stavove, vrijednosti i uvjerenja.

Neke od tema iz ove oblasti koje su najčešće istraživane su kontracepcija i polno prenosive bolesti. U jednoj metaanalizi (Widman, 2016) su analizirana 52 članka na temu komunikacije roditelja i adolescenata o kontracepciji i seksualnom ponašanju. Autori su pretpostavili da će ovakav vid komunikacije biti značajan faktor kada je u pitanju sigurnije seksualno ponašanje adolescenata. Međutim, rezultati se nisu pokazali baš tako konzistentnim. Istraživanja pokazuju da su neki od razloga koji sprečavaju roditelje da razgovaraju sa adolescentima stid, nedovoljno znanje, niska samoefikasnost i slično. Pol adolescenata i pol roditelja su pokazani kao moderatori ove veze (Bonell i sar., 2006; Newcomer & Udry, 1985; Thomson, 1982). Naime, djevojke u većoj mjeri nego mladići pričaju sa roditeljima o ovakvim temama, te su majke češće te sa kojima se razgovara.

Po uzoru na rezultate navedene metaanalize (Widman, 2016), cilj ovog istraživanja je bio ispitati to da li je kod naših adolescentkinja slična situacija kada je riječ o komunikaciji o datim temama, te da li se to i kako odražava na njihovo ponašanje u potencijalnoj seksualnoj situaciji.

Pretpostavka je da će one adolescentkinje koje su imale otvoren i konstruktivan razgovor sa majkom biti „opreznije“ u seksualnoj situaciji u kojoj se postavlja pitanje korištenja prezervativa. Isto tako, za pretpostaviti je da su one adolescentkinje koje generalno imaju bolju komunikaciju sa majkom u većoj mjeri sa njima otvoreno razgovarale o temama kontracepcije i polno prenosivih bolesti.

Metod

ISPITANICE

Uzorak se sastojao od 280 adolescentkinja, starosti od 17 do 19 godina. Sve ispitanice su učenice četvrtog razreda srednje škole. Kada je riječ o socio-ekonomskom statusu, većina ispitanica je isti procijenila kao prosječan (89,64%), zatim kao iznadprosječan (8,92%) i u najmanjem broju slučajeva ispodprosječan (1,42%). Što se tiče nivoa obrazovanja majke, u najvećoj mjeri to je srednja škola (67,50%), zatim osnovna škola (11,42%), osnovne studije (10,35%), viša škola (6,42%), master studije (3,51%), i najrjeđe doktorske studije (0,71%).

INSTRUMENT

Korištena anketa se sastojala od 4 dijela. Prvi dio je činio upitnik za prikupljanje demografskih podataka. Drugi dio instrumenta obuhvatio je upitnik za procjenjivanje afektivne vezanosti adolescentkinja sa majkom (Armsden & Greenberg, 1987), revidirana verzija (Vukčević, 2010). Upitnik se sastoji od tri skale: otuđenje, povjerenje i komunikacija. Skala komunikacije je korištena za mjerenje generalne komunikacije adolescentkinja sa majkom. Zadatak ispitanica je bio da na skali od 0 do 5 označe u kojoj mjeri su saglasne sa zadatim tvrdnjama. Trećim dijelom upitnika je procjenjivano da li su adolescentkinje razgovarale sa majkom o temama kontracepcija i polno prenosive bolesti (DA/NE), razlozi nerazgovaranja, te njihova osjećanja u vezi sa datim razgovorom (skala od 0 do 5). Posljednji dio upitnika činio je hipotetički scenario namijenjen procjeni seksualnog ponašanja, preuzet iz doktorske disertacije Overtree, 1999.

Rezultati

Pregledom pojedinačnih odgovora prikazanih u Tabeli 1 može se primijetiti da su 182 (65%) ispitanice sa majkom razgovarale na temu kontracepcije i 158 (56,42%) na temu polno prenosivih bolesti. Ispitanice koje nisu razgovarale sa majkom o ovim temama, kao najčešći razlog navodile su da ih nije interesovala tema (22,5%) ili da ih je bilo sramota da pitaju (8,92%).

Rezultati korelacione analize pokazuju nisku povezanost između generalne komunikacije sa majkom i razgovora na temu kontracepcije i polno prenosivih bolesti ($r=.33$, $r=.32$). Iako je u pitanju niska povezanost, ona je statistički značajna. Kada govorimo o povezanosti korištenja prezervativa adolescentkinja (seksualnog ponašanja) i njihovog razgovora sa majkom na temu kontracepcije i polno prenosivih bolesti, Pearsonov koeficijent linearne korelacije pokazuje nisku povezanost ($r=.12$, $r=.19$).

Tabela 1.

Pregled pojedinačnih odgovora

Varijable		Korištenje prezervativa	Razgovor o kontracepciji	Razgovor o polno prenosivim bolestima
Razgovor o kontracepciji	r	.123	—	—
	p	.040	—	—
Razgovor o polno prenosivim bolestima	r	.119	.714	—
	p	.046	< .001	—
Komunikacija	r	.021	.331	.327
	p	.731	< .001	< .001

U Tabeli 2 prikazana je povezanost između komunikacije sa majkom na temu kontracepcije i polno prenosivih bolesti i osjećanja u vezi sa razgovorom o datim temama. Dobijena korelacija je skoro umjerena. Zaključujemo da se djevojke koje su razgovarale sa majkama o ovim temama generalno osjećaju slobodnije i imaju manje nelagodnosti po pitanju komunikacije sa majkom, nego one koje nisu.

Tabela 2.

Povezanost između komunikacije sa majkom na temu kontracepcije i polno prenosivih bolesti i osjećanja u vezi sa razgovorom na teme kontracepcije i polno prenosivih bolesti

Varijable		Razgovor o kontra- cepciji	Razgovor o polno prenosivim bolestima	Neugodnost u razgovoru na temu kontra- cepcije	Osjećaj slobode u razgovoru na temu kontra- cepcije	Neugodnost u razgovoru na temu polno prenosivih bolesti
Razgovor o polno prenosivim bolestima	r	0.714	-	-	-	-
	p	< .001	-	-	-	-
Neugodnost u razgovoru na temu kontracepcije	r	-0.431	-0.372	-	-	-
	p	< .001	< .001	-	-	-
Osjećaj slobode u razgovoru na temu kontracepcije	r	0.485	0.423	-0.777	-	-
	p	< .001	< .001	< .001	-	-
Neugodnost u razgovoru na temu polno preno- sivih bolesti	r	-0.427	-0.419	0.718	-0.662	-
	p	< .001	< .001	< .001	< .001	-
Osjećaj slobode u razgovoru na temu polno prenosivih bolesti	r	0.404	0.403	-0.671	0.800	-0.688
	p	< .001	< .001	< .001	< .001	< .001

Diskusija

Rezultati ovog istraživanja ukazuju na statistički značajnu, iako nisku, povezanost između generalne komunikacije sa majkom i razgovora na temu kontracepcije i polno prenosivih bolesti. Widman (2016) je pretpostavio da će razgovor o datim temama biti značajan faktor kada je u pitanju sigurnije seksualno po-

našanje adolescenata. U ovom istraživanju, dobijena je statistički značajna, ali zanemariva povezanost.

Dobijeni rezultati potvrđuju i trend (ne)razgovaranja o temi seksualnosti, 35% uzorka nije imao razgovor o kontracepciji, a čak 43,57% nije vodilo razgovor o polno prenosivim bolestima. Kao najčešći razlog nerazgovaranja se izdvojila nezainteresovanost za temu. Jedno od osnovnih ograničenja ovog istraživanja jeste slaba kontrolisanost uslova ispitivanja učenica tokom školskog časa, u neodgovarajućem prostoru i uz prisustvo profesora i ostalih učenika u razredu. Takođe, smatramo da bi se robusniji rezultati dobili ukoliko bi bio korišten veći uzorak. S obzirom na to da je ovo jedno od prvih istraživanja u vezi sa datom temom na našim prostorima, vjerujemo da dobijeni podaci mogu poslužiti kao osnova za naredna istraživanja.

Reference

- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5), 427–454. <https://doi.org/10.1007/BF02202939>
- Bonell, C., Allen, E., Strange, V., Oakley, A., Copas, A., Johnson, A., & Stephenson, J. (2006). Influence of family type and parenting behaviours on teenage sexual behaviour and conceptions. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 60(6), 502–506. <https://doi.org/10.1136/jech.2005.042838>
- Newcomer, S. F., & Udry, J. R. (1985). Parent-child communication and adolescent sexual behavior. *Family Planning Perspectives*, 17(4), 169–174. <https://doi.org/10.2307/2135242>
- Overtree, C. E. (1999). *ScholarWorks @ UMass Amherst Social norms and student attitudes about casual sex*. February.
- Petani, R., & Vulin, A. (2018). Spolno ponašanje adolescenata, njihova informiranost i mišljenje o seksualnosti. *Acta Iadertina*, 15(1). <https://doi.org/10.15291/ai.1510>
- Thompson, E. (1982). Socialization for sexual and contraceptive behavior: moral absolutes versus relative consequences. *Youth Soc.* 1982 Sep;14(1):103-28. doi: 10.1177/0044118x82014001005. PMID: 12156367.
- Vukčević, B. (2010). Delovanje komponenti afektivne vezanosti na razvoj formalno-operacionalnog mišljenja. *Psihologija*, 43(3), 315–327. <https://doi.org/10.2298/PSI1003315V>
- Widman, L., Choukas-Bradley, S., Noar, S. M., Nesi, J., & Garrett, K. (2016). Parent-Adolescent Sexual Communication and Adolescent Safer Sex Behavior: A Meta-Analysis. *JAMA Pediatrics*, 170(1), 52–61. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2015.2731>

Adolescent Girls' Communication About Contraception and Sexually Transmitted Diseases with Their Mother and Their Sexual Behavior

Iva Patricia Davidoski, Jelena Daljević, Tatjana Dobraš, Ana Risović,
Nataša Savić

Summary: *Human sexuality, especially during adolescence, is a significantly overlooked topic. Research in this area highlights the lack of communication about sexuality within family settings, particularly between parents and their children. This study explores communication between adolescent girls and their mothers regarding contraception, sexually transmitted diseases, and the girls' behavior in sexual situations. The sample included 280 adolescent girls, fourth-grade high school students, aged 17 to 19. The questionnaire assessed general communication with mothers (IPPA-R), conversations about contraception and sexually transmitted diseases, reasons for avoiding discussions, emotions related to these conversations, and the behavior of adolescent girls in hypothetical sexual situations. The results revealed that 182 respondents (65%) discussed contraception with their mothers, while 158 (56.42%) discussed sexually transmitted diseases. A statistically significant, though modest, association was found between overall communication with mothers and discussions about contraception and sexually transmitted diseases. Respondents who avoided these conversations often cited disinterest in the topics (22.5%) or feeling too embarrassed to ask (8.92%) as the primary reasons. Regarding the relationship between discussing these topics and behavior in hypothetical situations, the correlation was also weak. The correlation between conversations about contraception, sexually transmitted diseases, and the associated feelings was moderate.*

Keywords: *Sexuality, Adolescence, Contraception, Sexually Transmitted Diseases, Communication with Mother*